

Els mitjans de comunicació i les noves tecnologies: balanç de la penetració del català i perspectives

Josep Gifreu
Universitat Pompeu Fabra, IEC

1. Introducció

Aquesta ponència pretén oferir un balanç documentat i contrastat de l'evolució que ha seguit la normalització del català en els mitjans de comunicació de masses (MCM) i les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), especialment a Internet, des de la transició política a l'Estat espanyol fins al present (2007). L'amplitud de l'objecte d'atenció i d'avaluació obliga a una certa reducció dels indicadors més significatius que es tindran en compte per al conjunt del domini.

En primer lloc, s'abordaran les polítiques de la llengua que han afectat més decisivament la incorporació o no del català als MCM i les TIC; en segon lloc, les principals fites aconseguides en el camí d'accés del català als diversos mitjans, i en tercer lloc, una panoràmica descriptiva i evolutiva de cada mitjà —premsa, ràdio, televisió i noves tecnologies en xarxa— respecte del grau de penetració/accés del català durant les tres darreres dècades.

A tall de conclusions i per tal d'estimular el debat públic i l'acció normalitzadora, la ponència acabarà argumentant un quadre de punts febles i de punts forts sobre la visibilitat i la viabilitat futura del català en els mitjans.

Tot i aquestes delimitacions de temps i de territori, el camp d'observació és tan vast i complex que, forçosament, s'imposa una esquematització i una tria. Per tant, demano disculpes d'entrada per les possibles llacunes que aquesta exposició pot comportar, i declaro per endavant, que tant la selecció esquemàtica com alguns judicis de valor sobre aquesta evolució són estrictament de la meva responsabilitat. Ara bé, com que aquí estem en seu científica i no política, també vull deixar clar que aquesta aproximació al tema pretén identificar, descriure i analitzar elements objectius i objectivables de la realitat que ens ocupa.

En resum, aquesta ponència es proposa de fer un balanç de la progressió que el català ha aconseguit en l'àmbit dels MCM i de les TIC en tot el domini lingüístic, a partir del moment històric en què el català deixà de ser perseguit i prohibit en els seus territoris més poblats; és a dir, els que formen part de l'Estat espanyol. En relació amb aquests territoris, la part més important de la ponència es referirà a Catalunya, tant pel coneixement directe de l'autor, com per la centralitat històrica que Catalunya ha exercit en la normalització del català a partir de la transició política a l'Estat espanyol.

2. La progressió de l'oferta del català als mitjans

Una de les seqüeles centrals de la derrota franquista sobre la Segona República Espanyola i el règim de llibertats en general i de progressió del català en particular, com a llengua de comunicació i de cultura, fou l'eliminació dels mitjans de comunicació i de les indústries culturals en català, i també la prohibició de l'ús del català en els mitjans existents a l'Estat espanyol.

Junt amb la prohibició del català a l'escola, la prohibició del català a la comunicació pública perseguia el confinament de la nostra llengua a l'àmbit privat i familiar, proscriuint-la de tota presència pública. En una paraula, la finalitat general del règim franquista era impedir la visibilitat del català com a llengua nacional i de cultura.

Des del 25 de gener de 1939, quan sortien per darrera vegada els diaris de Barcelona *La Publicitat*, *La Humanitat* i *Acció Catalana*, no hi aparegué cap diari fins a la publicació de l'*Avui* el 23 de juny de 1976 (convé recordar, tanmateix, que a Andorra apareixia el diari *Poble Andorrà* des de l'1 de desembre de 1974). Lentament, la premsa diària en català anà progressant amb nous títols i s'anà afermant en el sector de la premsa periòdica no diària, la qual havia pogut mantenir una presència relativament important durant la darrera etapa del franquisme. En ràdio, la primera emissora totalment en català fou Ràdio 4, de RNE, que inicià les emissions el 13 de desembre de 1976. En televisió, les primeres emissions en català començaren a finals del franquisme gràcies a TVE Catalunya, i les del primer canal exclusivament en català no arribaren fins al 1984, quan s'inicià la programació regular de TV3, el primer canal de Televisió de Catalunya.

A efectes solament d'esquematització de la progressió en l'oferta d'MCM en català a tot el territori del domini, presento una relació de les iniciatives més significatives en aquest sentit que han marcat un salt endavant en el seu territori i sector (sense cap ànim de desmerèixer totes les altres iniciatives, que han estat afortunadament molt nombroses).

TAULA 1. *Principals iniciatives en l'oferta de mèdia en català (1975-2007)*

Tipus d'iniciativa i any d'inici	Territori d'origen
1975 <i>Miramar</i> (TVE, primer informatiu en català, Barcelona)	Catalunya
1976 <i>Avui</i> (primer diari en català des del 1939, Barcelona) <i>Futbol en català</i> (Ràdio Barcelona-SER, Barcelona) Ràdio 4 (canal de ràdio de RNE, Barcelona)	Catalunya
1978 <i>Vostè pregunta</i> (TVE, primer programa amb participació, Barcelona)	Catalunya
1979 <i>Punt diari</i> (diari, Girona)	Catalunya
1981 Ràdio Arrels (Associació cultural Arrels, Perpinyà)	Catalunya del Nord
1984 TV3 (primer canal de televisió de CCRTV, Barcelona) Catalunya Ràdio (primer canal de ràdio de CCRTV)	Catalunya
1985 <i>El Temps</i> (setmanari, València) Volor (filial de l'OCB per a la distribució de canals en català)	País Valencià Illes Balears
1989 Canal 9 (primer canal de RTVV, bilingüe, València) Ràdio 9 (canal de ràdio de RTVV) Canal 33 (segon canal de televisió de CCRTV, Barcelona)	País Valencià Catalunya
1990 Ràdio Nacional d'Andorra (pública, Andorra la Vella)	Andorra
1991 <i>Diari d'Andorra</i> (diari, Andorra la Vella)	Andorra
1995 <i>Vilaweb</i> (diari electrònic, Barcelona) Andorra Televisió (canal públic, Andorra la Vella)	Catalunya Andorra
1996 <i>Diari de Balears</i> (diari, Palma de Mallorca)	Illes Balears
1998 <i>El Periódico de Catalunya</i> (diari, edició en català, Barcelona) <i>El Segre</i> (diari, edició en català, Lleida)	Catalunya

TAULA 1. *Principals iniciatives en l'oferta de mèdia en català (1975-2007) (continuació)*

Tipus d'iniciativa i any d'inici	Territori d'origen
1999 Perpinyà TV (canal creat per l'Ajuntament de Perpinyà, part en català)	Catalunya del Nord
2002 <i>Sàpiens</i> (revista mensual de divulgació històrica, Barcelona)	Catalunya
2003 IB3 (canal públic TV, bilingüe, Palma de Mallorca)	Illes Balears
2005 <.cat> (reconeixement del domini cultural català a Internet per l'ICCAN)	Catalunya
2007 Vilaweb TV (primer canal IP de televisió en català, Barcelona)	Catalunya

3. Panorama del català als mèdia a principis del segle XXI

El tombant de segle consolidà en el camp de la comunicació les tendències que, en un context de convergència tecnològica i empresarial, apuntaven cap a una profunda transformació a causa de la digitalització, l'expansió de la xarxa Internet i la globalització. Presentem a continuació un panorama de l'estat del català a principis del segle XXI en els tres principals mitjans tradicionals (premsa, ràdio i televisió) i també en els nous circuits i mitjans a Internet.

3.1. Premsa

El seguiment del grau de normalització del català a la premsa ha de tenir en compte en primer lloc el subsector considerat encara «la gran premsa»; és a dir, la premsa diària. L'anàlisi del consum de premsa diària editada i consumida el 2007 a les tres regions principals del domini presentava, a grans trets, les característiques sintetitzades en la taula 2.

A Catalunya és on el percentatge de lectura de diaris en català assoleix una cota més alta (un 24 %, sumant els lectors que declaren llegir només en català i els de lectura mixta), mentre que al País Valencià la lectura només en català és nul·la (per bé que un 6,6 % declara una lectura mixta) i a les Illes Balears els dos conceptes sumen el 10,4 %. En el conjunt dels tres territoris, la lectura de diaris en català arriba només a un 6,7 % i la lectura mixta al 10 %.

Aquestes xifres del Baròmetre remetent a la proporció d'oferta existent en premsa diària a cada territori. Com hem apuntat més amunt, només a Catalunya s'han fet progressos

TAULA 2. Lectura de premsa diària a Catalunya, País Valencià i Illes Balears 2007 (percentatges)*

	Total lectors	En català	En espanyol	Mixta
Catalunya (Població: 6.178.000)	44,1	11,5	28,4	12,5
País Valencià (Població: 4.160.000)	31,3	0	26,5	6,6
Illes Balears (Població: 861.000)	51,4	2,3	45,8	8,1
Mitjanes a la població total (Població: 11.199.000)	39,9	6,7	29,0	10,0

* Premsa diària «llegida o fullejada ahir».

Font: elaboració pròpia a partir del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura

TAULA 3. Difusió de premsa diària en català a Catalunya 2001-2005

Diaris d'informació general de pagament	2001	2005
<i>Avui</i>	29.565	26.264
<i>Diari de Girona</i>	7.834	7.899
<i>El Periódico de Catalunya (català)</i>	64.834	69.556
<i>El Punt</i>	25.461	25.839
<i>Regió 7</i>	8.928	8.392
<i>Segre (català)</i>	5.813	6.585
Total diaris en català	142.435	144.535
% català / total diaris a Catalunya	30,9	31,7

Font: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

notables, per bé que modestos, en l'edició de diaris en català. Si centrem l'atenció en la difusió de la premsa diària d'informació general i de pagament dels darrers anys, les dades més significatives queden recollides en la taula 3.

Durant la dècada 1995-2005, es registrà una notable progressió del nombre d'exemplars venuts de diaris d'informació general en català: del 9,2 % es passà al 24,8 % en els diaris d'àmbit català, i de 43,4 % a 56,6 % en els locals, de manera que en el conjunt representava un 30,4 % (per bé que no són considerats aquí ni els diaris gratuïts ni els de pagament procedents de Madrid). Cal destacar, no obstant, que des del 1999, després de la sortida al mercat de la doble edició d'*El Periódico* i de *Segre* en espanyol i en català, l'augment de la premsa diària en català a Catalunya no experimentà cap augment significatiu. Tot i això, cal també ressenyar que el català es va anar introduint en la nova premsa gratuïta editada a Catalunya: per exemple, el 2003 els dos diaris gratuïts de més difusió, *Metro* i *20 minutos*, declaraven haver incorporat un 50 % de català en les seves edicions, i algunes de les capçaleres comarcals (*Claxon*, *El mercat*, *El Tot*, etc.) l'incorporaven entre el 90 i el 100 % (Secretaria de Política Lingüística, 2004: 127).

El 2007, pel que fa al rànquing de les audiències de la premsa diària a Catalunya, el Baròmetre ofería aquesta ordenació de més a menys: *El Periódico de Catalunya* (728.000 lectors, dels quals 344.000 de l'edició catalana); *La Vanguardia* (593.000); *20 Minutos* (468.000, gratuït); *El Mundo Deportivo* (354.000); *Metro* (336.000, gratuït); *Adn* (316.000, gratuït); *Qué!* (297.000, gratuït) i *Sport* (275.000, esportiu, en espanyol). En el sector de la premsa no diària, el panorama del català presentava situacions molts distintes segons cada subsector. En el cas de les revistes de quiosc, el català hi era pràcticament absent: de fet, l'accés al quiosc era la gran assignatura pendent del procés de normalització en premsa. El 2006, per exemple, només una revista mensual, *Sàpiens*, aconseguia de situar-se (amb 19.701 exemplars) en el número 52 de les revistes venudes a Catalunya (Secretaria de Política Lingüística, 2007: IX-27) .

Una certa normalització del català a la premsa no diària avançà sobretot en dos sectors: el de la premsa local i comarcal, i el de les publicacions periòdiques especialitzades (no de quiosc). El 2006, l'APPEC (Associació de Publicacions Periòdiques en Català) declarava aplegar un total de cent quaranta-dues revistes de periodicitat diversa i de temàtiques molt variades, amb una mitjana de difusió conjunta estimada de més de set-cents mil exemplars mensuals i uns dos milions i mig de lectors.

Al País Valencià, la incorporació del català als diaris ha estat i continua sent purament testimonial: no hi ha hagut cap diari en català i només alguns diaris han inclòs col·laboracions en aquesta llengua, especialment el diari *Levante-EMV*, amb una pàgina diària, i el *El País*, amb un suplement cultural per al País Valencià de periodicitat setmanal (Xambó, 2002: 200). La premsa local i comarcal també tingué durant aquests anys un paper important, per bé que amb una presència del català irregular i sovint molt baixa.

A les Illes Balears, la premsa diària compta amb un sol diari en català, *Diari de Balears*, tot i que amb una difusió baixa. Per contra, la premsa no diària ha incorporat el català en una proporció majoritària: hi destaquen les diverses publicacions especialitzades (una vintena a principis del segle XXI) i sobretot la «premsa forana» o local (amb una cinquantena de publicacions), viva a cadascuna de les illes (Delgado, 2002: 181).

3.2. Ràdio

La presència del català a la ràdio experimentà avenços notables sobretot durant els anys noranta a Catalunya. D'una banda, moltes emissores catalanes aconseguiren importants quotes d'audiència (Catalunya Ràdio en primeríssim lloc, però també COM ràdio, entre les generalistes, i Catalunya Informació o RAC105 entre les especialitzades, a més de les petites cadenes Flaixbac i Ona Catalana). I de l'altra, les cadenes espanyoles es veieren obligades a incorporar el català en les seves desconexions, en aplicació de la Llei de Política Lingüística de 1998. En aquest sentit, la pressió exercida sobre la presència del català a la ràdio, arran de

l'aprovació d'aquella llei, fou considerable (pel fet d'exigir un 25 % de música en català i d'haver d'arribar progressivament a un 50 % de la programació en català).

Al País Valencià, la presència del català a la programació radiofònica tingué dos fronts de recuperació lingüística: la incorporació a les ràdios locals i la creació del canal públic de la RTVV Ràdio 9, que no aconseguí de superar mai el 4 % de l'audiència (Xambó, 2002: 207). Segons dades de la Direcció General de Política Lingüística corresponents al 1993, del total de 2.748 hores d'emissió diària del País Valencià, les hores en català eren 493 (el 18 %).

A les Balears, les programacions en català procedien de les desconexions de les cadenes estatals i de les escasses iniciatives d'emissores locals. Entre les primeres, cal reconèixer un cert paper a RNE, i sobretot a la COPE, a Menorca, i a Cadena 100, a Eivissa. I entre les locals, les municipals solien emetre en català, llevat de la important Ràdio Calvià, i les privades més en espanyol que en català (Delgado, 2002: 182 i ss). El 2007 l'oferta real en català a les Illes Balears era sensiblement inferior a la de la televisió: la proporció d'emissions en català oscil·lava entre el 10 i el 30 %, segons els dies i les hores (Melià, 2007).

TAULA 4. *Rànquing d'audiències de la ràdio generalista i musical a Catalunya, País Valencià i Illes Balears, 2007 (audiència acumulada, dilluns-diumenge, en %)*

	Ràdio generalista	Ràdio musical
Catalunya Total radiooients: 53,8 % (Població: 6.178.000)	Catalunya Ràdio 8,5 Cadena Ser 7,0 RAC 1 3,6 Onda Cero 2,1 COPE 2,1	Los 40 Principales 8,0 Flaix FM/Ràdio Flaix 4,9 Cadena Dial 3,8 Ràdio Tele-Taxi 3,0 Rac 105 2,6
País Valencià Total radiooients: 48,5 % (Població: 4.160.000)	Cadena Ser 9,7 COPE 5,4 Onda Cero 3,3 RNE-Ràdio 1 2,2 Radio Intervalencia 1,4	Los 40 Principales 11,7 Kiss FM 4,3 Cadena Dial 4,0 M80 Radio 3,2 Cadena 100 1,9
Illes Balears Total radiooients: 47,7 % (Població: 861.000)	Cadena Ser 10,0 COPE 4,2 Onda Cero 2,5	Los 40 Principales 9,2 Kiss FM 7,8 Cadena Dial 5,5

Font: elaboració pròpia sobre la base del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura

Les dades del Baròmetre permeten disposar per al 2007 d'un mapa diferenciat (taula 4) de les principals audiències, per cadenes de ràdio, a cadascuna de les tres regions del domini lingüístic i també d'un rànquing general de cadenes, segons l'audiència acumulada en les tres comunitats (taula 5). En la ràdio generalista, les cadenes privades espanyoles i en espanyol, encapçalades per la SER, tenien una presència ben consolidada en tots els territoris, i només Catalunya Ràdio era capaç de fer-se un espai destacat a Catalunya, on també sumava posicions els darrers

anys la privada RAC1. En ràdio musical, també el grup SER, amb les cadenes Los 40 Principales i Cadena Dial, amb una programació majoritària en espanyol, ocupava els primers llocs arreu, per bé que a Catalunya el grup Flaix i RAC1 aconseguien audiències notables.

TAULA 5. *Rànquing d'audiències de la ràdio generalista al conjunt dels territoris de Catalunya, País Valencià i Illes Balears, 2007 (audiència acumulada, dilluns-diumenge)*

Cadenes generalistes	Absoluts (000)	%
Total oients	5.753	51,4
Total generalista	2.611	23,3
Cadena SER	919	8,2
Catalunya Ràdio	545	4,9
COPE	384	3,4
Onda Cero Radio	290	2,6
RAC1	226	2,0
RNE-Radio 1	208	1,9
Punto Radio	87	0,8
Radio Intervalecia	58	0,5
Ràdio Nou	45	0,4
COM Ràdio	25	0,2

Font: Baròmetre de la Comunicació i la Cultura

3.3. Televisió

Els progressos del català a la televisió foren considerables durant els anys vuitanta i noranta gràcies òbviament a TV3, el primer canal de Televisió de Catalunya. El 1990, TV3 obtenia un 26,0 % de quota a Catalunya i el 1998 era la primera cadena a Catalunya, amb un 23,6 % d'audiència. Però l'efecte TV3 desbordà els límits administratius del Principat de Catalunya. Al País Valencià s'organitzà un moviment civil (sota la iniciativa d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV) i amb el suport de molts ajuntaments) per fer possible la recepció tècnica de TV3. Malgrat la reiterada oposició del Govern central, la recepció de TV3 s'anà introduint a bona part del territori valencià. El 1988, segons l'Estudi General de Mitjans (EGM), la seva audiència era del 9,3 % al conjunt del País. De manera semblant, a les Illes Balears i Pitiüses, diverses iniciatives aglutinades per l'Obra Cultural Balear (OCB) confluïren en la creació de Voltor, S.A. per a gestionar la recepció de TV3 i, en general, dels canals de ràdio i televisió en català. Entre el 1987 i el 1989, l'audiència de TV3 a les Illes aconseguia d'un 18 a un 24 %, segons EGM. A la Catalunya Nord, a les zones on no es captava el senyal procedent del sud, alguns ajuntaments en facilitaven la recepció. També a Andorra i a la Franja d'Aragó es captava TV3. I fins i tot a la televisió local de l'Alguer s'emetien vídeos de programes catalans.

La importància dels canals de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les polítiques en relació amb la normalització del català en tot l'audiovisual és indiscutible. A part de la seva intervenció determinant en la introducció del català en els informatius, en la producció pròpia i en les transmissions esportives, convé destacar la seva aportació al camp del doblatge i del subtitulat en el cinema i l'audiovisual. Pel que fa al doblatge, el 2005 la CCRTV va doblar al català 2.200 hores, distribuïdes així: 20,4 % en cinema (449 hores); 28,4 % en sèries (624 hores); 20,2 % en animació (444 hores) i 31 % en documentals (683 hores). D'altra banda, els serveis de subtitulació a través de teletext per a persones amb disminució d'oïda s'inicià a partir del 1990 i han anat en augment, de manera que el 2000 ja es van subtitular 1.670 hores. L'any 2005 més d'un terç de la programació total emesa per TVC (un total de 6.080 hores) incorporava el subtitulat (Secretaria de Política Lingüística, 2006).

A principis del 2000, el mapa de la circulació televisiva a Catalunya —per no parlar ja de la situació molt més negativa al País Valencià i a les Illes— plantejava nous problemes al procés de normalització. L'evolució venia marcada per la desigual batalla entre l'augment dels circuits espanyols i l'estancament dels canals en català. Les tres grans cadenes espanyoles (TVE1, Antena 3 i Tele5), les altres menors (La 2 i Canal +) i les noves ofertes digitals per satèl·lit (CSD i Vía Digital) estaven en mans d'operadors espanyols i amb programacions en espanyol (amb l'excepció de les desconexions de TVE a Catalunya i algunes altres d'insignificants). Al tombant del segle, entorn d'un 70 % del total de la programació televisiva que es consumia a Catalunya escapava als interessos d'operadors catalans (públics o privats) i, per descomptat, era emesa i consumida en espanyol. Els anys successius demostraren que aquesta proporció costaria cada cop més de sostenir (de fet, el 1999, Antena3 ja aconseguia de situar-se líder d'audiència a Catalunya). La multiplicació de l'oferta, gràcies a l'explotació de la televisió digital terrestre (TDT), la concessió de dos canals nous espanyols (Cuatro i La Sexta), la qualitat creixent de moltes ofertes de canals espanyols, les limitacions del mercat català, l'absència d'operadors privats catalans, etc., pronosticaven la reducció gradual de les audiències de televisió en català, com per exemple mostra per al 2006 la taula 6.

Els comportaments lingüístics davant de l'oferta televisiva a Catalunya queden reflectits en la taula 7, la qual recull en detall i a través del mesurament d'audiències la fidelització dels castellanoparlants envers els grans canals en espanyol i, per contra, la sintonització «obligada» dels canals en espanyol per part dels catalanoparlants.

TAULA 6. *Audiències de televisió a Catalunya per cadenes, 2006*

	% Audiència acumulada (1)	Minuts per persona i dia (2)	Share temps % vist anual (3)
TVC			
TV3	50,5	41	18,2
K3-C33	34,2	10	4,3
TVE			
TVE1	53,2	33	14,3
La2	35,7	9	3,8
TV privades (4)			
Telecinco	54,7	44	19,3
Antena 3	55,9	42	18,6
Cuatro	38,5	15	6,5
La Sexta (5)	7,8	3	1,2
Altres televisions (6)	43,8	34	13,7

Font: Idescat / Corporació Catalana de Ràdio i Televisió

(1) Audiència mitjana anual. Percentatge respecte de les persones que han vist la televisió almenys 1 minut en 24 hores.

(2) Mitjana de temps en minuts que cada persona, del total de la població, veu la televisió cada dia.

(3) Repartiment percentual de l'audiència, estimat a partir del temps de visió de cada cadena, obtingut en el transcurs de l'any.

(4) Inclou l'emissió analògica i la digital.

(5) La Sexta, a partir de l'1 d'abril.

(6) Inclou Canal 9, televisions locals, City TV, D+ i satèl·lit analògic.

TAULA 7. *Perfils d'audiència televisiva a Catalunya, segons la llengua declarada. Temporada 2005-2006 (en %)*

Canal	Quota d'audiència	Catalanoparlants	Bilingües	Castellanoparlants	Altres
Telecinco	19,5	25,2	16,0	57,9	1,0
Antena 3	19,4	24,6	13,5	60,5	1,4
TV3	18,8	69,1	12,4	17,9	0,6
TVE1	14,7	26,7	11,2	60,8	1,3
Altres*	13,4				
Cuatro	4,9	29,0	15,9	54,5	0,7
K3-C33	4,7	?	?	?	
TVE-2	4,0	36,0	12,9	49,8	1,3
La Sexta	0,6	36,4	15,6	47,6	0,3

* Canals locals, canals de pagament, canals TDT, etc.

Font: Elaboració pròpia amb dades TNS Sofres

Si de Catalunya passem a observar la circulació i recepció de televisió a les altres comunitats de l'espai català, la sensació resulta més pessimista. D'una banda, per l'escassa presència de televisió en català al País Valencià (per bé que cal valorar el fet que Canal 9 i, més recentment, el segon canal Punt Dos eren els únics canals amb projecció a tota la comunitat) i perquè

a les Illes Balears no s'inaugurà IB3 fins al 2005, i encara amb programació inicial bilingüe. De l'altra, i raó més important encara, pel problema d'arrel declaradament política: la prohibició i, en definitiva, la inexistència de cap cadena televisiva amb cobertura de tot l'espai del català i amb voluntat d'explotar un mercat —cultural, lingüístic, però també publicitari— de tretze milions d'habitants. Per contra, com mostra la taula 8, les tres cadenes espanyoles principals aconseguen quotes de fidelitat, a les tres regions principals del domini, de més del 50 % (a la qual s'haurien d'afegir les de les cadenes espanyoles menors: Cuatro, La Sexta, La 2, Canal+, etc.).

TAULA 8. *Audiències dels principals canals generalistes de televisió a Catalunya, País Valencià i Illes Balears, 2007 (audiència acumulada i share, en %)*

	TVE1		Antena3		Telecinco		Autonòmic	
	Ac	Share	Ac	Share	Ac	Share	Ac	Share
Catalunya (5.372.000 = 100)	26,8	15,7	38,2	14,0	35,4	18,0	37,2 (TV3)	25,7
País Valencià (3.647.000 = 100)	32,3	19,0	47,6	15,1	46,9	24,9	22,4 (Canal 9)	15,7
Illes Balears (758.000 = 100)	36,6	22,4	40,9	14,8	38,3	20,7	S/d (IB3)	8,7
Total (9.732.000 = 100)	29,6	17,6	41,9	14,5	39,9	21,1	TV3 21,7 Canal 9 7,2	TV3 13,5 Canal 9 7,2

Font: Elaboració pròpia segons les dades del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura

D'altra banda, convé destacar la importància del desplegament de les televisions locals a tot l'espai del català, i molt singularment a Catalunya. Abans de la implantació de la TDT local, el total de canals locals a Catalunya era de cent vint-i-tres, amb més de cent municipis implicats i amb un grau elevat de presència del català. El procés de transformació de la televisió local d'analògica a digital a Espanya (a partir del Decret 439/2004, de 12 de març, pel qual s'aprojava el Plan Técnico Nacional de Televisión Digital Local) establia la divisió de l'Estat en 266 demarcacions. A Catalunya, li'n correspongueren vint-i-quatre, que donaren lloc a trenta-set canals públics i cinquanta-nou de privats: això volia dir que trenta-set televisions tindrien el català com a llengua normalment emprada, i les altres cinquanta-nou de concessió privada estarien obligades, d'acord amb les bases de la concessió, a tenir com a mínim el 50 % de la seva programació de producció pròpia en català.

Al País Valencià, les televisions locals comencen a implantar-se a partir del 1985, i moltes tingueren una vida efímera. Un cens realitzat el 1993 detectava l'existència d'unes quaranta emissores locals en actiu, entre públiques i privades (Xambó, 2002: 215). L'idioma de cada estació tendia a reproduir la realitat sociolingüística en el cas de les públiques, però no s'hi adaptava en el cas de les privades, que emetien en espanyol i que només introduïen el valencià espo-

ràdicament; en les poblacions de predomini lingüístic valencià, la llengua solia ser la pròpia, amb una presència d'entre el 60 i el 90 %.

A les Illes Balears, el pas de la televisió analògica a la digital, junt amb les decisions polítiques de la creació de les públiques IB3 i Televisió de Mallorca, anunciava un panorama molt més ric d'ofertes televisives pròpies i en català. De tota manera, l'adjudicació el 2004 de la majoria dels vint-i-vuit canals locals de TDT a empreses afins al govern del PP no augurava una alta penetració del català en les programacions de les noves emissores locals.

Finalment, cal remarcar els debats i avenços assolits sobre el model de llengua pels mitjans audiovisuals, sobretot per la ràdio i la televisió. En aquest sentit, Catalunya Ràdio i TV3 exerciren un paper pioner en la preparació i adopció dels respectius llibres d'estil, paper que també havia de correspondre al llibre d'estil inicial de Canal 9. Destaquen en aquest sentit els llibres d'estil de TV3 (Televisió de Catalunya, 1995 i 1997), de Canal 9 (Mollà *et al.*, 1989) i, més tard, d'IB3 (Company i Puigròs, 2006). Per la seva part, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans aprovà una «Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana», dedicada a la fonètica (1990) i a la morfologia (1992), que ajudà a establir un marc general normatiu per al desplegament del model d'estàndard oral als mitjans audiovisuals.

3.4. Internet

La incorporació del català a Internet ha seguit un procés lent, però progressiu, des de mitjan dècada dels noranta. Un primer balanç general de Graells i Vives (2001) destacava el fet que Catalunya era capdavantera pel que feia al nombre d'internautes de l'Estat espanyol (el 21,5 % el 2001), cosa que consideraven important «a l'hora de procurar una presència efectiva del català a la xarxa». Aquests autors presentaven uns primers resultats de la penetració del català a Internet considerant onze àmbits: l'administració, els serveis lingüístics, les xarxes ciutadanes, el comerç electrònic, trobar feina i pis, viatges, entitats financeres, els mitjans de comunicació, els llibres, la música, els museus i altres, jugar i aprendre, i serveis perifèrics. L'octubre del 2005, i sobre la base de les dades del cercador Google, el català se situava per nombre total de pàgines web a Internet en el lloc 26è del rànquing mundial, amb un total de 7,1 milions de pàgines i per davant de moltes llengües europees amb Estat (Mas, 2005).

El reconeixement del domini <.cat> el 16 de setembre del 2005 per l'ICCAN atorgava un nou estatut internacional al català i a la comunitat catalana del ciberespai. Aquest domini era i és fins ara el primer domini genèric (gTLD) que s'ha atorgat a una comunitat lingüística i cultural a Internet. A finals del 2007 s'havien registrat més de vint-i-sis mil dominis <.cat>, el qual oferia uns cinc milions de documents indexats pels buscadors. També s'ha de subratllat

TAULA 9. Els 10 primers portals de mitjans en català (usuaris únics, desembre del 2007)

Portals de mitjans	Usuaris únics
1 CCRTV	761.266
2 Vilaweb	284.781
3 Avui	171.595
4 Racó Català	94.452
5 La Malla	75.299
6 e-Notícies	60.863
7 Nació Digital	43.951
8 Osona.com	34.906
9 Barcelona TV	28.615
10 Ciutat Oci	18.041

Font: OJD Interactiva, desembre 2007

el fet que els grans cercadors mundials incorporaven el català com a llengua operativa: és el cas, per exemple, de Google (que té la interfície traduïda al català i permet restringir la recerca en català), Yahoo (que té també la interfície traduïda al català i inclou un directori de cerques en català) o Alltheweb (que permet restringir la cerca al català). Per la seva part, el gener del 2007 l'enciclopèdia Viquipèdia, en català, superava els cinquanta mil articles.

Des del 2002, l'associació WICCAC (Webmasters Independents en Català, de Cultura i d'Àmbits Cívics) feia un seguiment mensual a través del seu Baròmetre de l'ús del català a Internet de les pàgines web d'institucions, empreses i entitats ubicades als territoris de parla catalana o que hi oferien els seus productes i serveis. La proporció de webs en català ha anat pujant cada any, tot passant del 40,20 % —detectat el desembre de 2002— al 54,31 % del desembre del 2007. D'aquestes dades es desprèn alguna constatació significativa: el paper de les universitats (coordinades a través l'Institut Joan Lluís Vives) en la normalització del català a Internet ha estat fonamental, com també la progressiva incorporació dels portals web a totes les administracions públiques (el portal <gen.cat> va tenir el 2007 més de vuitanta milions de consultes, el doble que el 2005).

Quant a la comunicació d'interès públic en línia o digital (*on line*), la progressió del català ha estat constant i a tots els nivells. L'impacte d'Internet en tot el camp de les comunicacions ha estat considerada una autèntica revolució comunicativa i cultural: els mitjans tradicionals (premsa, ràdio i televisió) s'han anat reconvertint per editar versions en línia de les seves ofertes i han sorgit múltiples iniciatives de nous mitjans digitals i de blocs personals. Tots els diaris i la majoria de publicacions no diàries en català s'anaren afegint a la versió en línia, més o menys autònoma respecte de la impressa, com també les cadenes de ràdio i televisió (Franquet *et al.*, 2006). Entre els nous mitjans exclusivament digitals en català, destaquen *Vilaweb* (1996), amb edicions locals arreu del domini, i *laMalla.net* (1999), a les quals s'afegiren moltes altres iniciatives de caràcter local i comarcal que, segons un estudi específic (Domingo, 2004), s'editaven en català en un 94 %. A finals del 2007, d'acord amb el direc-

tori Demoz <www.dmoz.org/world/català>, hi havia a la xarxa un nombre considerable de portals de mèdia en català: agències (8), diaris (21), digitals (41), ràdio (153), revistes (28), serveis de premsa (19) i televisió (251). Els portals dels mèdia en català més visitats a finals del 2007 eren els que mostra la taula 9, on es posa en relleu el primeríssim lloc de la CCRTV (CCMA), i també un segon lloc destacat de *Vilaweb* (posició que probablement perdria, si OJD fes constar les visites al portal d'*El Periódico* en català, que es podien avaluar en més de mig milió).

4. L'Estat espanyol i el català als mèdia: hipòtesis d'interpretació

Les condicions polítiques, econòmiques i socials que han marcat més profundament la recuperació del català com a llengua de comunicació i cultura en les darreres dècades deriven del model d'estructuració política i administrativa de l'Estat espanyol, pactat durant els processos de la transició política de la dictadura franquista a la monarquia parlamentària, i de les diverses polítiques centrals i autonòmiques que han incidit en aquest àmbit d'actuacions.

De cara a un balanç provisional d'aquestes condicions polítiques i estructurals sobre l'accés del català als circuits i mitjans de comunicació a l'Estat espanyol, les quatre hipòtesis següents poden orientar l'exploració i la comprensió de la problemàtica.

a) El «bloc constitucional» espanyol sobre la comunicació i el model de l'Estat de les autonomies marcaven tres línies d'acció: l'Estat es quedava les competències sobre els mitjans «nacionals» i sobre el desplegament dels mitjans autonòmics; dotava de competències considerables en matèria de polítiques d'identitat (llengua, educació, comunicació i cultura) cada comunitat autònoma, i prohibia expressament l'articulació i coordinació de polítiques mediàtiques entre les comunitats autònomes dels Països Catalans.

b) Dues conseqüències principals: continuïtat del model d'estructuració de la ràdio i televisió heretat del franquisme, amb nucli radial centralitzat a Madrid, amb llengua única espanyola per a tots els mèdia, privats i públics, i sense cap obligació envers el català; i una certa capacitat d'iniciativa de les comunitats autònomes, la qual, com ha passat a Catalunya, ha permès d'emprendre algunes polítiques importants de creació i de suport als mitjans en català i, per contra, ha possibilitat també d'incidir negativament en la normalització del català al seu espai, com han fet determinats governs al País Valencià i a les Illes.

c) Durant el període, l'acció política dels governs de Madrid no sols ha impedit l'avenç cap a una articulació progressiva d'un espai català de comunicació, sinó que ha confiat al sistema dels grans mitjans de comunicació espanyols la missió d'anar ocupant nous espais als territoris del català i fins i tot de vincular la unitat d'Espanya a la supremacia de la llengua espanyola.

d) Malgrat tots aquests obstacles, el català ha anat conquerint importants espais en els mitjans, les TIC i, especialment, a Internet. Els patrons d'acció en aquesta progressió es poden resumir en els tres següents: un cert «èxit» dels fets consumats contra o al marge de la legalitat conjuntural, sempre restrictiva; protagonisme determinant dels sectors més sensibles i auto-organitzats de la societat civil i, en termes generals, inhibició, quan no oposició clara, dels sectors empresarials de la comunicació originaris dels territoris del català.

5. Balanç final: punts febles i punts forts del català als mitjans

Per acabar, m'agradaria sintetitzar en una mena de decàleg el conjunt dels punts febles i dels punts forts, cinc per cada banda, que em sembla que caracteritzen l'estat actual de l'espai català de comunicació pel que fa la llengua.

Punts febles

1. Manca d'un pacte per a la comunicació i la cultura entre totes les regions del domini, que garantís i afavorís l'intercanvi de tots els mitjans i les indústries culturals en català. Pacte especialment necessari entre les regions de l'Estat espanyol.

2. Manca de grups de comunicació i cultura en català, amb presència a tots els territoris del català i amb voluntat de competir en el mercat intern i en els externs, i en canvi, progressiva penetració de potents grups en espanyol.

3. Inexistència de cap canal de ràdio i de televisió amb cobertura informativa i cultural dels territoris del domini, i també d'algun canal internacional de ràdio i televisió representatiu de la unitat i la diversitat.

4. Expansió continuada de l'espai mediàtic de l'espanyol als territoris espanyols del domini, especialment en premsa i televisió.

5. Manca d'un estàndard oral dels mitjans, acceptat i acceptable per a tots els territoris. Els progressos lingüístics fets en les propostes de models d'estàndard locals i generals no han pogut avançar per manca de mitjans audiovisuals de tot el domini.

Punts forts

6. A Catalunya, ampli consens polític i civil sobre les polítiques lingüístiques a aplicar amb discriminació positiva envers els mitjans en català, implementades especialment a la CCRTV (ara CCMA) i als mitjans locals, i també en els mitjans que requereixen llicència.

7. Paper fonamental de les corporacions públiques de ràdio i televisió, indiscutible en el cas de la CCRTV i més discutible en els de RTVV i IB3, no solament en l'expansió social del català, sinó també en la generació d'indústria audiovisual i cultural en català.

8. A Internet, la llengua catalana ha aconseguit de fer-se un lloc important, no sols per l'èxit del reconeixement internacional del domini de primer nivell <.cat>, sinó també per l'aposta

pel català dels grans buscadors (Google, Yahoo o Viquipèdia) i la multiplicació d'iniciatives en català a la xarxa.

9. Desplegament d'iniciatives mediàtiques d'èxit, per bé que sovint modestes, a tot el territori i amb voluntat d'arribar a tot el domini (setmanari *El Temps*, suplement *Presència*, *Vilaweb*, *Sàpiens*, «confidencials» electrònics, Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, etc.).

10. Dinàmica molt activa, pacient i resistent, de la comunicació local i comarcal, ara renovada a través de la TDT, i també de les pàgines web en català arreu del territori.

Bibliografia

- AA.DD. (2002 a). *El català en els mitjans de comunicació. Situació actual i perspectives*. Barcelona: IEC, Societat Catalana de Comunicació.
- (2002 b). *La informació valenciana de proximitat*. València: Unió de Periodistes Valencians.
- (2007). *El Baròmetre i les necessitats estadístiques del sector de la comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència.
- ALEXANDRE, V. (2006). *TV3 a traïció. Televisió de Catalunya o d'Espanya?* Barcelona: Proa.
- APPEC (2006). *Guia dels mitjans de comunicació en català 2007*. Barcelona: Associació de Publicacions Periòdiques en Català.
- AVL (2005). *Llibre Blanc de l'ús del valencià I. Enquesta sobre la situació social del valencià, 2004*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- BAGET, J.M. (1999). *Quaranta anys de televisió a Catalunya*. Barcelona: Pòrtic.
- BASSOLS, M.; RICO, A.; TORRENT, A.M. (eds.) (1997). *La llengua de TV3*. Barcelona: Empúries.
- BIBILONI, G. (2006). *L'ús de la llengua catalana a IB3 Televisió* [en línia]. <<http://www.bibiloni.cat/IB3.pdf>>.
- CAC (2006). *Estudi d'opinió pública sobre els mitjans audiovisuals de Catalunya, 2006* [en línia]. [Barcelona:] Consell de l'Audiovisual de Catalunya. <www.cac.cat>.
- CASTELLANOS, J.A. (2004). *Manual de pronunciació. Criteris i exercicis d'elocució*. Vic: Eumo. [Amb CD]
- CCMA (2007). *CCRTV- Informe anual 2007* [en línia]. [Barcelona:] CCMA. <<http://www.ccrtv.com/>>.
- CCRTV INTERACTIVA (2005). *Llibre d'estil*. Barcelona: CCRTV Interactiva. [Document d'ús intern; en línia: <<http://esadir.cat>>]
- CAMPS, O. (1994). *Parlem català*. Barcelona: Empúries.
- CARDÚS, S. (1998). *La premsa diària a les Illes Balears, el País valencià i Catalunya (1978-1996)*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- CARRERAS, L. DE (1987). *La ràdio i la TV de Catalunya, avui*. Barcelona: Edicions 62.

- CASTELLÓ, Enric (2006). *Sèries de ficció i construcció nacional. La producció pròpia de Televisió de Catalunya (1994-2003)*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili. [Tesi doctoral]
- Catalan Films & TV 2006* (2006). Barcelona: Institut Català de les Indústries Culturals.
- COMPANY, C.; PUIGRÒS, M.A. (2006). *Llibre d'estil d'IB3*. Palma: COFUC.
- CORBELLA, J.M. (1995). *La comunicació social a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya-CIC.
- (2006). *Evolució de l'ús dels mitjans de comunicació en català. Situació al juliol de 2006*. Barcelona. [Informe per a la Secretaria de Comunicació de la Generalitat, inèdit]
- COROMINAS, M. (2007). «Media Policy and Language Policy in Catalonia». A: Mike CORMACK i Niamh HOURIGAN (ed.). *Minority Language Media. Concepts, Critiques and Case Studies*. Clevedon, Buffalo i Toronto: Multilingual Matters, p. 168-187.
- COROMINAS, M.; MORAGAS, M. DE (eds.) (2000). *Informe de la comunicació a Catalunya 2000*. Bellaterra: UAB, Institut de la Comunicació.
- COROMINAS, M.; MORAGAS, M. DE; GUIMERÀ, J.A. (eds.) (2005). *Informe de la comunicació a Catalunya 2003-2004*. Bellaterra: Aldea Global.
- CREUS, I.; JULIÀ, J.; ROMERO, S. (ed.) (2000). *Llengua i mitjans de comunicació. Actes del Congrés de Llengua i Mitjans de Comunicació (Lleida, 17-18 de desembre de 1999)*. Lleida: Pagès.
- CROS, A.; SEGARRA, M.; TORRENT, A. M. (ed.) (2000). *Llengua oral i llengua escrita a la televisió*. Barcelona: PAM.
- DELGADO, M. (2002). «El cas de les Illes Balears». A: AA.DD. (2002 a). *El català en els mitjans de comunicació. Situació actual i perspectives*. Barcelona: IEC, Societat Catalana de Comunicació, p. 175-188.
- DOMINGO, D. (2004). *Periodisme digital a Catalunya. Radiografia de 445 webs informatius*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- El Mirall* [Palma], núm. 91. (1998): *El model de televisió balear, a debat*. [Dossier monogràfic]
- ENGUIX, S.; PELLISSER, N. (2004). «El valencià a la premsa: un miratge en el desert». *Serra d'Or*, núm. 535-536, p. 14-16.
- FAULÍ, J. (1995). *Les revistes culturals en català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, CIC.
- FAURA, N. (1998). *Futbol i llenguatge*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- FERRANDO, A. (ed.) (1990). *La llengua als mitjans de comunicació*. València: Universitat de València.
- FERRANDO, A. (coord.) (2002). *Guia d'usos lingüístics. I. Aspectes gramaticals*. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- FIGUERES, J. M. (1990). *Informe sobre les perspectives de la premsa en català d'abast general a Catalunya*. Barcelona: El Llamp.
- FONT, P. (2003). *Ràdio 4, la primera en català. Història dels primers 25 anys (1976-2001)*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- FRANQUET, R. et al. (2006). *Assalt a la xarxa. La Batalla decisiva dels mitjans de comunicació on-line en català*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- FUENTE SOLER, M. DE LA; PERIS BLANES, A. (2004). «Perspectives de la ràdio valenciana». *Serra d'Or*, núm. 535-536, p. 17-19.

- FUNDACIÓ JAUME BOFILL (2000). *Informe per a la Catalunya del 2000 (societat, economia, política, cultura)*. Barcelona: Mediterrània.
- GAVALDÀ, J.; LLORCA, G. (2004). «La RTVV i el sistema televisiu valencià». *Serra d'Or*, núm. 535-536, p. 20-22.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2002). *Usos lingüístics en la publicitat i la retolació l'any 1999*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Secretaria de Política Lingüística. (Documents de Treball; 15).
- (2006). *Estadístiques culturals de Catalunya, 2005*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.
- (2007). *Informe sobre política lingüística. Any 2006* [en línia]. [Barcelona:], Generalitat de Catalunya. <www.gencat.cat> [V. informes anuals a partir de 1999]
- GENERALITAT VALENCIANA (1987). *La informació a la Comunitat valenciana*. València: Generalitat Valenciana.
- (2002). *El sector audiovisual en la Comunidad Valenciana y sus distintos subsectores. Situación, dimensiones y perspectivas*. València: Generalitat Valenciana.
- GUÀRDIA CALVO, I. (2004). «De llops i vampirs». *Serra d'Or*, núm. 535-536, p. 23-25.
- GIFREU, J. (1983). *Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya. Premsa, ràdio, televisió i cinema, 1970-1980*. Barcelona: L'Avenç.
- (1996). «Linguistic order and spaces of communication in post-Maastricht Europe». *Media, Culture and Society*, núm. 18, p. 127-139.
- (2005). *La pell de la diferència. Comunicació, llengua i cultura des de l'espai català*. Barcelona: Pòrtic.
- (2007). *20 anys de l'espai català de comunicació: un objectiu encara possible?* [en línia]. [Barcelona:] Fundació ESCACC. <www.escacc.cat>.
- GIFREU, J. (dir.) (1986). *Comunicació, llengua i cultura a Catalunya: Horitzó 1990*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- GIFREU, Josep; COROMINAS, Maria (dirs.) (1991). *Construir l'espai català de comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, CIC.
- GRAELLS, J.; VIVES, N. (2001). «És virtual el català a Internet? Reflexions sobre la presència del català a la xarxa i propostes per incrementar-hi l'ús». *Revista de Llengua i Dret* núm. 35. [En línia: <www.eapc.es/publicacions/rld/articles/35-01.htm>]
- Informe de l'Audiovisual a Catalunya 2003*, annex 7. *Quaderns del CAC*. [Núm. extraordinari]
- GUILLAMET, Jaume (1983). *La premsa comarcal. Un model català de periodisme popular*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.
- (1988). *La premsa a Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1990). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. I. Fonètica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1992). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. II. Morfologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

- JOAN I MARÍ, B. (2003). «Dinàmica normalització-substitució a les Illes Balears». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 18, p. 97-118.
- JULIÀ-MUNÉ, J. (2004). *El llenguatge de la ràdio i de la TV*. Alzira: Bromera.
- LACREU, J. (1990). *Manual d'ús de l'estàndard oral*. València: Universitat de València.
- LÓPEZ, B. (2007). «La llengua». A: MORAGAS, Miquel *et al.* (eds.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2005-2006*. Bellaterra: Edicions UAB, p. 233-255.
- MARÍ, I. (2006). *Mundialització, interculturalitat i multilingüisme*. Palma de Mallorca: Leonard Muntaner.
- (2007). «La consolidació d'un estàndard oral: límits i condicions». *Quaderns del CAC*, núm. 28. [En línia: <www.cac.cat>]
- MARTÍ, Josep M. (1996). *La ràdio a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, CIC.
- MARTÍ, J.; MESTRES, J.M. (eds.) (2003). *L'oralitat i els mitjans de comunicació*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans i Consorci UIMP.
- MARTÍNEZ, F.; RAMOS, A. (1997). *La premsa local i comarcal de l'Horta Sud (1976-96)*. València: Institut d'Estudis Comarcals l'Horta Sud (IDECO).
- MAS, J. (2005). *La salut del català a Internet el 2005* [en línia]. <www.softcatala.org/articles/aticle60.htm>.
- MELIÀ, J. (2007). *La llengua catalana en els mitjans audiovisuals de les Illes Balears* [en línia]. *Quaderns del CAC*, núm. 28. <www.cac.cat>.
- MOLLÀ, A. J. (ed.) (2001). *Política i planificació lingüístiques*. Alzira: Bromera.
- (2007). *Quina política lingüística?*. Alzira: Bromera.
- MOLLÀ, A. J. *et al.* (1989). *El(s) model(s) lingüístics de la RTVV*. València: RTVV.
- MORAGAS, M. DE *et al.* (eds.) (2007). *Informe de la comunicació a Catalunya 2005-2006*. Bellaterra: Edicions UAB.
- NINYOLES, Rafael (1975). *Idioma i prejudici*. Palma de Mallorca: Moll.
- PONS, E.; VILA, F. X. (2005). *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)* [en línia]. [Barcelona:] Observatori de la Llengua Catalana. <www.observatoridelallengua.org/arxius_documents/informes6_ok.pdf>.
- PRADO, E.; MORAGAS, M. DE (2002). *La televisió local a Catalunya, De les experiències comunitàries a les estratègies de proximitat* [en línia]. *Quaderns del CAC*. núm. extraordinari. <www.cac.cat>.
- SERRA, S.; COMPANY, A. (eds.) (1994). *La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica*. Palma: Institut d'Estudis Balearics.
- SINTES, E. (2006). *L'ús del català a la premsa diària a Catalunya. Opinions, actituds i pràctiques d'empreses i de professionals del sector envers l'ús del català*. Barcelona: Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral]
- SOLER, J. (2007). «Balanc de l'ús del català a Internet al 2006», en línia (www.softcatala.org).
- TELEVISIÓ DE CATALUNYA (1995). *El català a TV3. Llibre d'estil*. Barcelona: Edicions 62.
- (1997). *Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge*. Barcelona: Edicions 62.
- TORRENT, A. M. (1999). *La llengua de la publicitat*. Barcelona: PAM.

- UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS (2005). *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits*. Palma: Consell de Mallorca.
- VALLVERDÚ, Francesc (2000). *El català estàndard i els mitjans audiovisuals*. Barcelona: Edicions 62.
- (2002). «Els mitjans audiovisuals i la contaminació lingüística». *Llengua i ús*, núm. 25, p. 4-10.
- XAMBÓ, R. (2001). *Comunicació, política i societat. El cas valencià*. València: Tres i Quatre.
- (2002). «El cas del País Valencià». A: AA.DD. (2002). *El català en els mitjans de comunicació. Situació actual i perspectives*. Barcelona: IEC, Societat Catalana de Comunicació, p. 189-220.